

Література:

1. Філософський енциклопедичний словник. Націон. Академ. наук України. Київ : Абрис, 2002. 748 с.
2. Карпенко І. М. Особливі ситуації співучасті у злочині за кримінальним правом України: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. 2015. 19 с.
3. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 лютого 2024 р. К. : Паливода А.В., 2024. 312 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-34>

THE LEGAL BASIS FOR COUNTERING CYBERCRIME IN UKRAINE: AN IN-DEPTH ANALYSIS

ПРАВОВА ОСНОВА ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ: ГЛИБОКИЙ АНАЛІЗ

Dryzhakova D. Yu.

*Postgraduate Student at the Department
of Criminal Policy and Criminal Law,
Taras Shevchenko National University
of Kyiv
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0004-7585-5860>*

Дрижакова Д. Ю.

*аспірантка кафедри кримінально-
правової політики та кримінального
права
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0004-7585-5860>*

Вступ

На сьогодні людство переживає інформаційну революцію, пов'язану з формуванням, розвитком і поширенням транскордонних глобальних інформаційно-комунікаційних мереж, що покривають усі країни й континенти, проникають до кожного будинку і які одночасно впливають на кожну людину окремо й на величезні маси людей. У суспільстві відбуваються інтенсивні процеси інформатизації та інтелектуальності [1, с. 6].

Із появою мережі, зокрема інтернет-середовища, поширення інформації розуміння місця, ролі, значення людини в комунікативному просторі зазнало відповідних змін.

На сьогодні технологічні системи використовуються в науці, політиці, економіці, соціальній структурі, значно зростає швидкість обробки інформації, створення різноманітних баз даних, мережових та хмарних систем, що призводить до формування глобального кіберпростору.

Комп'ютерні технології сприяють учиненню низки загально-кримінальних злочинів, а також зумовлюють виникнення нових видів кримінальних правопорушень.

У сучасному цифровому світі кіберзлочинність стала однією з найбільших загроз для національної безпеки, економіки та суспільства в цілому. Україна, як і багато інших країн, активно працює над розробкою та вдосконаленням законодавчої бази для ефективної протидії кіберзагрозам.

Термін «кіберзлочинність» вжито в американській доктрині на початку 60-х років, коли було виявлено перші випадки злочинів, здійснених із використанням комп'ютерів.

Важливим «проривом» вітчизняного законодавства у сфері забезпечення кібербезпеки стала ратифікація у 2005 році Конвенції про кіберзлочинність [7], прийнятої Радою Європи. Згідно з Преамбулою, метою створення документа стала необхідність зупинення дій, спрямованих проти конфіденційності, цілісності й доступності комп'ютерних систем, мереж і комп'ютерних даних, а також зловживання такими системами, мережами і даними, шляхом встановлення кримінальної відповідальності за таку поведінку, надання повноважень, достатніх для ефективної боротьби з такими кримінальними правопорушеннями шляхом сприяння їхньому виявленню, розслідуванню та переслідуванню, як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівнях, та укладання домовленостей щодо швидкого й надійного міжнародного співробітництва.

Занепокоєння міжнародного співтовариства щодо розвитку кіберзлочинності відображено, крім іншого, у таких міжнародних угодах, як Бангкокська декларація з попередження злочинності та кримінального правосуддя (2005 рік), Бухарестська декларація про міжнародне співробітництво в боротьбі з тероризмом, корупцією і транснаціональною злочинністю (2006 рік), Всесвітній саміт з питань інформаційного суспільства та Конвенції Ради Європи «Про кіберзлочинність» (2001 рік).

У цих документах йдеться про спільне протистояння кіберзлочинним шляхом прийняття відповідних законодавчих актів, що не будуть

суперечити ні законам окремої держави, ні пунктам договорів, які ратифікувала ця держава.

Законодавча база України у сфері кібербезпеки

Ключовим документом, що регулює сферу кібербезпеки в Україні, є **Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»** [2]. Цей закон визначає основні поняття, принципи та механізми забезпечення кібербезпеки в державі. Він встановлює права та обов'язки державних органів, суб'єктів критичної інфраструктури та інших учасників відносин у сфері кібербезпеки.

Крім того, низка інших законів України містять норми, що стосуються кібербезпеки, зокрема:

– **Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»** [3] – регулює питання захисту інформації в інформаційних системах.

– **Закон України «Про інформацію»** [4] – регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації.

– **Закон України «Про доступ до публічної інформації»** – визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації.

Інші Закони України.

Кримінальний кодекс України [5] – передбачає кримінальну відповідальність за вчинення кіберзлочинів.

Цивільний кодекс України [6] – регулює цивільно-правові відносини, пов'язані з кіберзлочинами (наприклад, відшкодування збитків).

Основні напрями правового регулювання протидії кіберзлочинності

Захист критичної інфраструктури: Особлива увага приділяється захисту об'єктів критичної інфраструктури, таких як енергетика, транспорт, зв'язок тощо.

Попередження кіберзагроз: Закон передбачає проведення заходів з попередження кіберзагроз, таких як аналіз вразливостей, пентестинг та розробку планів реагування на інциденти.

Розслідування кіберзлочинів: Визначаються процедури розслідування кіберзлочинів, збір доказів та притягнення винних осіб до відповідальності.

Міжнародне співробітництво: Закон передбачає співпрацю з іншими державами та міжнародними організаціями у сфері кібербезпеки.

Проблеми та перспективи

Нині кіберзлочинність становить для нашої держави більш серйозну небезпеку, ніж декілька років тому. Незважаючи на зусилля правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з кіберзлочинами, їх кількість, на жаль, не зменшується, а, навпаки, постійно збільшується.

Сьогодні, Україна, як і багато інших країн, стикається з низкою проблем у сфері кібербезпеки:

Недостатнє фінансування: Відсутність достатнього фінансування ускладнює модернізацію систем захисту та підготовку фахівців.

Дефіцит кваліфікованих кадрів: На ринку праці спостерігається гостра нестача фахівців з кібербезпеки.

Швидкий розвиток технологій: Кіберзагрози постійно еволюціонують, що ускладнює їх виявлення та нейтралізацію.

Перспективи:

Посилення міжнародного співробітництва: Спільні зусилля країн світу дозволять ефективніше протидіяти кіберзагрозам.

Розвиток національної системи кібербезпеки: Подальше вдосконалення законодавства, створення спеціалізованих органів та інвестиції в розвиток технологій.

Підвищення рівня кібергігієни населення: Важливим аспектом є підвищення обізнаності громадян щодо загроз кібербезпеки та навчання їх простим правилам безпечної поведінки в мережі.

Висновок

Правова основа протидії кіберзлочинності в Україні постійно розвивається. Однак, для ефективного протистояння сучасним викликам необхідні подальші зусилля з боку держави, бізнесу та громадянського суспільства.

Ключовими напрямками розвитку є:

Удосконалення законодавства: Постійний аналіз та адаптація законодавства до нових викликів кібербезпеки.

Співпраця з міжнародними організаціями: Активна участь у міжнародних ініціативах та обмін досвідом з іншими країнами.

Розвиток національної системи кібербезпеки: Створення єдиної системи, яка об'єднає зусилля всіх зацікавлених сторін.

Підвищення рівня кібергігієни населення: Проведення масштабних інформаційних кампаній та навчання населення основам кібербезпеки.

Інвестиції в розвиток технологій: Фінансування досліджень та розробок у сфері кібербезпеки.

Література:

1. Ковальова О.В. Протидія злочинам, пов'язаним із несанкціонованим втручанням у державні реєстри //Київ. Дакор – 2022.

2. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05 жовтня 2017 р. № 2163-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення 20.12.2024).

3. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05 липня 1994 р. № 80/94-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 20.12.2024).

4. Закон України «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII. Відомості Верховної Ради України. URL:<https://akon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>. (дата звернення 20.12.2024).

5. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 2341-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. (дата звернення 20.12.2024).

6. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 435-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (дата звернення 20.12.2024).

7. Конвенція про кіберзлочинність. Відомості Верховної Ради України. 2001. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text. (дата звернення 20.12.2024).